

ня та ін. Доведено необхідність їх комплексного застосування для отримання об'єктивної і повноцінної картини правопорушення та особи, що його вчинила.

Ключові слова: психодіагностика, бесіда, інтерв'ю, анкетування, спостереження, біографічний метод, метод анамнезу.

Луцкий М.И. Применение психодиагностических методов судебно-психологической экспертизы в административном процессе.

В статье проанализировано группу психодиагностических методов, применяемых в судебно-психологической экспертизе в административном процессе. Сосредоточено внимание на отдельных методах, таких как беседа, анкетирование, наблюдение и др. Доказано необходимость их комплексного применения для получения объективной и полноценной картины правонарушения и лица, его совершившего.

Ключевые слова: психодиагностика, беседа, интервью, анкетирование, наблюдение, биографический метод, метод анамнеза.

Lutsky M.I. The use psychodiagnosics techniques of forensic psychological examination at the administrative process.

The author of the article analyzes the group of psychodiagnosics techniques, which used in forensic psychological expertise in the administrative process. The main attention is modified to individual methods, such as conversation, interview, questionnaire, observation and others. Proved the need for their integrated application to obtain an objective and complete picture of the offense and the person who committed it.

Key words: psychodiagnosics, conversation, interviews, questionnaires, observations, biographical method, history method.

Петровська І.І.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНСПЕКЦІЇ УКРАЇНИ

УДК 343.73:341.233.1

Актуальність дослідження питань правового статусу державних інспекцій зумовлена змінами структури органів центральної виконавчої влади та невизначеністю правового статусу даної групи органів виконавчої влади, а також необхідністю у створенні оновленої контрольно-наглядової системи, здатної ефективно функціонувати в умовах економічного та політичного плюралізму.

Як відомо, до системи органів внутрішнього контролю належать і державні інспекції – спеціалізовані органи виконавчої влади, що здійснюють контроль за виконанням певних загальнообов'язкових правил у відповідних галузях: промисловості чи фінансів, сільського господарства чи охорони природи, будівництва, соціального забезпечення, збереження матеріальних цінностей, стандартизації, якості продукції, техніки безпеки і здоров'я населення тощо.

На сьогодні фактично відсутні законодавчо визначені принципи, засади, якими необхідно керуватися при створенні інспекцій, а також підстави наділення певних органів контрольними повноваженнями державних інспекцій. Таким чином, необхідність удосконалення діяльності державної фінансової інспекції як органу виконавчої влади обумовлює актуальність дослідження широкого кола питань, пов'язаних із визначенням, нормативно-правовим закріпленням, реалізацією та розвитком адміністративно-правового статусу державних інспекцій в Україні та державної фінансової інспекції зокрема.

Завданням даного дослідження є характеристика окремих питань визначення правового статусу державної фінансової інспекції.

Науково-теоретичне підґрунтя для дослідження склали загальнотеоретичні наукові праці, розробки таких провідних фахівців в галузі теорії управління та адміністративного права як В.Авер'янов, С.Алексєєв, О.Андрійко, О.Бандурко, Д.Бахрах, І.Бачило, Ю.Битяк, А.Васильєв, В.Гаращук, І.Голосніченко, С.Гончарук, Є.Додін, В.Зуй, Р.Калюжний, Л.Коваль, В.Колпаков, А.Комзюк, О.Коренєв, Б.Лазарєв, І.Март'янов, Н.Нижник, О.Остапенко, І.Пахомов, В.Петков, А.Селіванов, Ю.Тихомиров, М.Тищенко, В.Чиркін, В.Шкарупа та інші.

Відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [1] міністерства та інші центральні органи виконавчої влади є юридичними особами публічного права. При цьому варто зазначити, що поняття «особа публічного права» в національному законодавстві чітко не визначене. Зокрема, стаття 2 Ци-

вільного кодексу зазначає, що «учасниками цивільних відносин є: держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права» [2].

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади утворюються, реорганізуються та ліквідуються Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України, їх утворення, реорганізація та ліквідація здійснюються з урахуванням завдань Кабінету Міністрів України, а також з урахуванням необхідності забезпечення здійснення повноважень органів виконавчої влади і недопущення дублювання повноважень. Юридичних осіб публічного права створюють за розпорядчими актами Президента України, органу державної влади, органу влади АР Крим або органу місцевого самоврядування (ч. 2 ст. 81 ЦКУ).

Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [3] визначає структуру центральних органів виконавчої влади в Україні та виділяє такі види державних інспекцій : Державна архітектурно-будівельна інспекція України; Державна екологічна інспекція України; Державна інспекція навчальних закладів України; Державна інспекція сільськогосподарства України; Державна інспекція України з безпеки на морському та річковому транспорті; Державна інспекція України з безпеки на наземному транспорті; Державна інспекція України з контролю за цінами; Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів; Державна інспекція України з питань праці; Державна інспекція ядерного регулювання України; Державна фінансова інспекція України.

У правовій науці на сьогодні немає єдиного систематизованого визначення поняття «інспектування». Залежно від сфери цієї діяльності законодавчі акти визначають його по-різному. Зокрема «інспектування» - візуальна перевірка об'єктів регулювання для визначення наявності регульованих шкідливих організмів та/або відповідності фітосанітарним правилам (ст. 1 Закону України «Про карантин рослин» [4]). Інспектування - подальший контроль за використанням і збереженням фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в

бюджетних коштах та взяття зобов'язань, станом і достовірністю бухгалтерського обліку та фінансової звітності органів державного і комунального сектору з метою виявлення недоліків і порушень [5].

Інспектування здійснюється у формі ревізій і перевірок та повинно забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових та матеріально відповідальних осіб. Відмінністю інспектування від внутрішнього аудиту є фіскальна спрямованість - за його результатами керівництву органів державного і комунального сектору, контроль за діяльністю яких здійснювався, пред'являються вимоги, а не надаються рекомендації.

Компетенція органів публічної адміністрації спрямована на те, щоб втілити в життя демократичну сутність держави: в сучасному розумінні, держава не керує громадянами, а створена для громадян, надає їм послуги, забезпечує умови для всебічної реалізації їхніх прав та свобод, захищає їхні інтереси. Проте держава зберігає за собою функцію контролю, яка в демократично розвинутих країнах виконує завдання попереджати та коригувати неправильну поведінку громадян, а в Україні ще й наглядати та карати.

Кожному органу властиві певний обсяг компетенції та відповідні форми і напрями її реалізації в ході практичного виконання покладених на них завдань і функцій. Незважаючи на численні вимоги щодо дотримання законності в діяльності публічної адміністрації, стан у цій сфері потребує значного покращення. Актуальним є питання щодо дотримання представниками публічної адміністрації прав, свобод і законних інтересів приватних осіб під час реалізації тих чи інших адміністративних процедур. До причин та умов, які сприяють порушенню законності діяльності публічної адміністрації, потрібно зачислити: нечіткість законодавчо визначених завдань, функцій та повноважень органів публічної адміністрації, що призводить до дублювання та паралелізму в їхній діяльності, а також корупція в органах влади [6].

У науковій літературі під «контрольно-наглядовою діяльністю держави» мають на увазі такі втручальні провадження, які реалізуються за ініціативою адміністративного органу і полягають у встановленні (перевірці) відповідності певної діяльності (поведінки) приватної особи до вимог закону, а у випадку виявлення порушень – у застосуванні адміністративних стягнень. Головним змістом цих втручальних проваджень є: документальні перевірки; фактичні перевірки діяльності; періодичне отримання інформації (звітів), і здійснюють їх у формі «перевірок», «ревізій», «інспектування» [7].

В Законі «Про центральні органи виконавчої влади» визначено, що у разі, якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади становлять контрольно-наглядові функції за дотриманням державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, юридичними та фізичними особами актів законодавства, центральний орган виконавчої влади утворюється як інспекція.

Дослідник Н.В. Лебідь вважає, що під інспекціями необхідно розуміти спеціалізовані органи виконавчої влади, що контролюють виконання певних загальнообов'язкових правил у відповідних галузях: промисловості чи фінансів, сільського господарства чи охорони природи, будівництва, соціального забезпечення тощо. А повноваження інспекції поділяються на:

– попередження правопорушень (профілактична спрямованість їх діяльності потребує, щоб у процесі перевірки державні інспекції виявляли і вимагали усунення правопорушень, причин і умов їх вчинення, вживали заходів щодо запобігання іншим правопорушенням);

– припинення правопорушень (державні інспекції наділені широким колом юридично-владних повноважень щодо застосування заходів адміністративного припинення. Питання необхідності таких повноважень теж є дискусійним та відкритим;

– притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за вчинене правопорушення (як результат здійснення перевірки) [8, с. 10].

Змістом діяльності державних інспекцій мають бути: організація та проведення контрольних заходів (вибір підконтрольних об'єктів, визначення конкретних форм та методів здійснення контролю – повноваження з ініціювання та відкриття провадження); виявлення, збір та фіксація отриманих в ході перевірки фактичних даних, прийняття на підставі останніх відповідного правового рішення, яке є обов'язковим для виконання підконтрольним об'єктом (повноваження з проведення перевірки та встановлення її результатів); застосування заходів, що забезпечують виконання об'єктами контролю, прийнятого за результатами перевірки рішення; надання консультативної і методичної допомоги в налагодженні виробничого, навчального та інших процесів на об'єктах контролю відповідно до нормативно-правових вимог; інформування про прийняте рішення вищих відносно підконтрольного об'єкта органів і організація зв'язку із засобами інформації та громадськістю. Ці інспекційні повноваження О.Ю. Піддубний визначає як управлінські, розпорядчі, статистичні, інформаційні, реєстраційні та інші, що дає змогу їм не лише боротися з порушеннями законодавства, а й успішно регулювати діяльність підвідомчих сфер [9, с. 11].

Фактично термін «правовий статус» в юридичній літературі визначається неоднозначно. У теорії права під правовим статусом державного органу частіше за все розуміють певну сукупність його повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань. Однак таке визначення не охоплює частини питань організації та діяльності державних органів, які визначають їх правовий стан або статус. Слово «інспекція» походить від латинського «*inspectio*», що означає огляд розгляд, розслідування, нагляд [10, с. 694.].

Державне інспектування здійснюється спеціальними органами - державними інспекціями чи спеціально на те уповноваженими посадовими особами. Усі інспекції залежно від компетенції можна поділити на дві групи:

1) ті, що мають повноваження міжгалузевого характеру (у різних сферах життєдіяльності суспільства);

2) ті, що не мають таких повноважень, тобто здійснюють свої функції тільки в межах однієї сфери діяльності.

Відповідно до Положення про діяльність – Державна фінансова інспекція України (Держфінінспекція) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю [11]. Основними завданнями Держфінінспекції є реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування. Аналіз даних положень наводить на думку, що фінансове інспектування, відповідно до законодавчого визначення, фактично отождоюється з фінансовим контролем. Згідно Порядку проведення інспектування полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю і проводиться у формі ревізії, яка повинна забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб [12].

Держфінінспекція у межах своїх повноважень, на основі і на виконання Конституції України та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів Мінфіну України, інших актів законодавства України, а також доручень Президента України та Міністра видає накази організаційно-розпорядчого характеру, які підписуються Головою Держфінінспекції України. Фінансове інспектування проводиться в міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, бюджетних установах і у суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах і в організаціях, які отримують (отримували в період, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували у період, який перевіряється) державне чи комунальне майно (далі - підконтрольні установи), а на підставі рішення суду - в інших суб'єктів господарювання.

Загалом правовий статус державних інспекцій – це складна правова конструкція, яка може включати такі елементи, як цілі, завдання, функції; компетенцію, організаційний блок елементів та відповідальність. Для визначення всіх складових елементів правового статусу доцільно було б здійснити систематизацію та вдосконалення як законодавства з цих питань так і механізму його правозастосування.

1. *Про центральні органи виконавчої влади* : Закон від 17.03.2011 № 3166-VI / Верховна Рада України; // Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
2. *Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV* / Верховна Рада України // Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. *Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади*: Указ від 09.12.2010 № 1085/2010 / Президент України // Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>
4. *Про карантин рослин*: Закон України від 30.06.1993 року N 3348-XII / Верховна Рада України // Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3348-12>
5. *Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю*: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 № 158-р // Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-%D1%80>
6. Музичук О.М. *Поняття і зміст законності діяльності публічної адміністрації* // Радник – Український юридичний портал / О.М. Музичук: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnik.info/statti/545-upravl/14567-2011-01-18-05-31-04.html>
7. *Центр політико-правових реформ. Аналітичний звіт щодо корупційних ризиків у сферах надання адміністративних послуг та контролю-наглядової діяльності публічної адміністрації в Україні*: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/21894#3>
8. Лебідь Н. В. *Адміністративно-п.авовий статус державних інспекцій в Україні*: Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Наталія Володимирівна Лебідь. –Х., 2004 – 210 с.

9. Піддубний О. Ю. *Правове становище сільськогосподарських інспекцій: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Олексій Юрійович Піддубний / Національний аграрний університет. - К., 2007. - 214 с.*
10. *Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. - К.: Укр. енцикл., 1999. - Т. 2. - 1530 с.*
11. *Про Положення про Державну фінансову інспекцію України: Указ Президента України від 23 квітня 2011 року // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=499%2F2011>*
12. *Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами: Постанова Кабінету міністрів України 20 квітня 2006 р. N 550 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=550-2006-%EF>*

Петровська І. І. Окремі питання правового статусу Державної фінансової інспекції України

Дана стаття присвячена питанням нормативно-правового регулювання інспекційної діяльності. У ній надано визначення понять інспектування, правовий статус інспекції, охарактеризовано нормативно-правові акти, які регулюють порядок здійснення фінансового інспектування, перспективи розвитку фінансово-правового інспектування в Україні.

Ключові слова: інспектування, фінансове інспектування, фінансовий контроль, правовий статус.

Петровская И. И. Отдельные вопросы правового статуса Государственной финансовой инспекции Украины

Данная статья посвящена вопросам нормативно-правового регулирования инспекционной деятельности. В ней дано определение понятий инспектирования, правовой статус инспекции, охарактеризованы нормативно-правовые акты, регулирующие порядок осуществления финансового инспектирования, перспективы развития финансово-правового инспектирования в Украине.

Ключевые слова: инспектирование, финансовое инспектирование, финансовый контроль, правовой статус.

Petrovska I.I. Some question the legal status of the State Financial Inspection of Ukraine

This article deals with the question of regulation of the inspection activities. It provided definitions inspection, the legal status of inspection described regulations governing the procedures for financial inspection, the outlook for the financial and legal inspection in Ukraine.

Key words: inspection, inspection finance, financial control, legal status.